

Рената РОМАНЮК та Єлизавета БАРАНЬ

ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ В
УГОРЩИНІ

У статті розглянуто історію дослідження української діалектології в Угорщині. У хронологічному порядку представлено наукові досягнення В. Довговича, Л. Чопея, Ш. Бонкала, Е. Балецького, Л. Деже, І. Удварі, А. Золтана, М. Кочіша в галузі української діалектології. Наголошено на тому, що українська діалектологія, як сучасна, так й історична, здавна перебуває в центрі уваги угорських славістів-мовознавців.

Ключові слова: українська діалектологія, історична діалектологія, закарпатські українські говори, угорські славістико-мовознавці.

Проблеми української діалектології здавна привертають увагу угорських славістів, зокрема й україністів. Територіальна близькість, тривале проживання сусідніх народів у складі однієї держави, їхні контакти в різних сферах суспільного життя, у тому числі й на рівні мов та діалектів, стали причинами того, що вивчення українських говорів та їх особливостей опинилося в центрі уваги багатьох угорських мовознавців. З точки зору української діалектології та етимології важливою є видана в 2003 році рукописна праця Василя Довговича (1783 – 1849) «Про слова, які звучанням або ж і значенням подібні в угорській та руській мовах» (1835)¹, яку вважають «першою спробою дослідження проблеми угорсько-українських та угорсько-російських мовних взаємин у галузі лексики»². Автор розглянув 378 зіставлень, подавши їх у вигляді таблиці за такою структурою: 1) угорські слова в алфавітному порядку; 2) закарпатські українські відповідники («magyarország»), написані латиницею; 3) російський відповідник (якщо він є); 4) «що означає по-російськи» – до незначної кількості слів наведено тлумачні пояснення угорською мовою; 5) «корінь слова», тобто вказано етимологію зіставлюваних слів.

Серед аналізованих В. Довговичем зіставлень близько 240 слів-анізмів (автор позначає їх відповідним знаком, що означає російське). Напр., 1) drága; 2) doroho; 3) drági; 4) = [т. с.]; 5)

¹ Dóhóvics Bazil. Kijegyzése azon szónak, amelyek hason hangzatuak [agy] és értelményűek is mind a magyar, mind az orosz nyelvben. Видано: Дзедзелівський Й., Сак Ю., Штернберг Я. Василь Довгович — зачинатель досліджень угорсько-українських та угорсько-російських лексичних сходжень. – Ужгород, 2003.

² Вароді-Штернберг Я. У передмові до видання. – С. 4.

[російське]; 1) szálás; 2) szálás; 3) sálás; 4) kunyhót [колибу]; 5) X (автор не міг визначити звідки походить корінь слова).

Автор зафіксував також чимало гунгаризмів. За нашими підрахунками, їх близько шістдесяти одиниць. Із закінчення праці випливає: автор не знав, що зафіксував таку велику кількість гунгаризмів, однак добре встановив, що «руська мова теж запозичала слова з угорської, доказом чого є лексеми 12, 13, 19, 100, 102, 156».

Серед зафіксованих В. Довговичем слів багато діалектних гунгаризмів, однак діалектних слов'янizmів значно менше, адже вони в угорській мові закріпилися в переважній більшості як літературні одиниці.

До появи дослідження Василя Довговича першим угорським мовознавцем, хто виклав основи української діалектології, був Ласлов Чопей (1856-1934)³. Він уклав перший «Русько-мадярський словарь»⁴. Словник був високо оцінений Угорською Королівською академією наук, за нього автор отримав премію Фекешгазія. Словниковий реєстр нараховує 20 тисяч реєстрових слів і відображає лексичний склад добре відомих авторові закарпатських українських говорів.

При укладанні словника автор поставив перед собою мету: 1) зібрати якомога більше українських слів; 2) увести до словникового реєстру найуживаніші церковнослов'янзми; 3) зібрати російські слова, більшість яких пізніше було вилучено у зв'язку з появою Русско-мадярського словаря О. Митрака.

Важливою є думка Л. Чопея про те, що «руський язук» (тобто українська мова – *автори*) є самостійною мовою, аж ніяк не наріччям російської. А закарпатські говори він відносить до гірського червоноруського наріччя української мови. Частина слів Чопей зібрав сам, однак покликався й на такі праці, як «Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси» Я. Головацького, «Нѣмецко-русский словарь» Омеляна Патрицького, граматики Ф. Міклошича, М. Лучкая, О. Огоновського М. Осадці, «Малорусскія народныя преданія и рассказы» Михайла Драгоманова, а також використовував матеріал підручників для народних шкіл.

У передмові до словника автор подає відомості про фонетичні особливості української мови, зіставляючи її з російською та старослов'янською. Okремо звертає увагу на особливості відмінювання іменних частин мови та дієвідмінювання українських дієслів.

У словниковій статі вказано частиномовну належність реєстрового слова для іменників та займенників – категорію граматичного роду. Зрідка до прикметників і прислівників подано форми ступенів порівняння.

³ Про життя і діяльність див.: Атила Холлош. Жизнь и труды Ласло Чопея. Ньередьхаза. – Веспрем, 2004.

⁴ Чопей Ласловъ. Русько-мадярський словарь. – Будапешт, 1883.

У словнику знаходимо й загальнонародні українські слова, однак значну їх частину складають закарпатські діалектизми, серед яких спостерігається наявність лексем, запозичених з інших мов. Угорські запозичення автор виділяє здебільшого курсивом: *алдомаи* 'могорич' < *áldomás* (3)⁵, *арань* 'золото' < *arany* (4), *аришовь* 'заступ' < *ásó, ásókapa* (5), *баговь* 'жувальний тютюн' < *bagó* (6), *байловату* 'возитися' < *bajlódni* (7), *бантовату* 'бити' < *bántani, bántalmazni* (8), *бировату* 'могти' < *bírni, tehetni* (12), *бизовату* 'довіряти' < *bízik, megbíz* (12), *галиба* 'клопіт' < *galiba* (63), *дялазловату* 'ганьбити' < *gyalázni* (86), *ердемловату* 'заслуговувати' < *érdemelni, kiérdemelni* (89), *кергетловату* 'гнатися (за ким-небудь)' < *kergetni* (147), *навновату* 'надокучати' < *ráunni, megunni* (196), *пергельовату* 'підсмажувати' < *pergelni, pörkölni* (251), *ругату* 'копкати' < *rúgni* (352), *сертесуйель* 'порозкидано' < *szerteséjjel, szertesét* (361), *тамедловату(ся)* 'нападати' < *támadni, neki támaszkodni* (390), *чуфшагь* 'ганьба' < *csúfság*.

Однак Л. Чопей деколи помилково вважає слова запозиченнями з угорської мови, очевидно, спираючись на фонетичну близькість їх в обох мовах, наприклад: *бабрату* 'вовтузитися' (уг. *babrál*), *боднарь* 'бондар' (уг. *bodnár*). Припускають, що в угорській мові наведені лексеми мають слов'янське походження⁶.

Іван Сабадош указує на такі недоліки словника Л. Чопея: у реєстрових словах не позначено наголос, дуже мало словникових статей ыз прикладами-ілюстраціями, відсутні посилання на джерела матеріалу, бідною є фразеологія, українські слова пишуться за етимологічним принципом⁷. Відомий угорський славіст, україніст Іштван Удварі високо оцінює діяльність Ласло Чопея, вважаючи його словник високим надбанням свого часу⁸. На нашу думку, словник – цінна діалектологічна праця, а її автор – основоположник угорської україністики. Словник і сьогодні може стати в нагоді лексикологам, діалектологам, історикам мови, а також дослідникам міжмовних та міждіалектних контактів.

За два роки до появи словника Л. Чопей написав статтю „*Magyar szók a rutén nyelvben*” [«Угорські слова в рутенській мові»]⁹. Автором було зафіксовано 537 запозичених з угорської мови слів. Матеріал базувався на рідних авторові закарпатських березьких говірках. У кінці статті Л. Чопей подає 27 найменувань свійських тварин. Першим звертає особливу увагу на фонетичну адаптацію угорських слів у системі мови-рецептора.

⁵ Тут і далі цифра в дужках після ілюстрацій указує на номер сторінки.

⁶ Etimológiai szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete. Zaicz Gábor (szerk.). – Budapest, 2006.

⁷ Сабадош Іван. Розвиток лексикографії на Закарпатті в загальноукраїнському контексті // Другий міжнародний конгрес україністів. (Мовознавство). – Львів, 1993. – С. 254.

⁸ Удварі Іштван. Памяти Ласло Чопея. – In: StSl 37. – 1991–1992. – С. 69.

⁹ Csorey László. Magyar szók a rutén nyelvben // Nyelvtudományi Közlemények 16. – 1881. – С. 270-294.

Шандор Бонкало (1880-1959), уродженець міста Рахова (сучасна територія Закарпатської області), перший завідувач кафедри русинської мови та літератури (1919–1924) Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша, неодноразово звертався до теми української діалектології. Зокрема, заслуговує уваги його праця «Описова фонетика рахівського малоруського говору»¹⁰ та стаття „Beiträge zur ukrainischen Wortforschung” [«Дані до дослідження української лексики»]¹¹.

У статті „Magyar elemek a rutén irodalomban” [«Угорські елементи в рутенській літературі»]¹² Ш. Бонкало звернув увагу мовознавців на важливість дослідження літературних та мовних пам'яток XVI–XVIII століття, написаних рутенською мовою (тобто українською – *автори*), джерелом яких була народна мова. На його думку, ці пам'ятки не мають особливої наукової чи літературної цінності, але з точки зору вивчення угорсько-рутенського мовного взаємозв'язку заслуговують уваги¹³.

Визначним дослідником у галузі української діалектології вважають Еміла Балецького. Незважаючи на те, що він був завідувачем кафедри російської мови та літератури Будапештського університету ім. Лоранда Етвеша, основу його наукових зацікавленостей складала українська діалектологія. Добре знаючи рідні закарпатські говори, Е. Балецький у своїх наукових пошуках неодноразово звертався до питань лексичного складу закарпатських українських говорів¹⁴. Об'єктом його досліджень була також мова писемних пам'яток¹⁵. Окрім цього, дослідник зосереджував увагу й на українських говорах Угорщини. Із щоденникових записів науковця відомо, що Е. Балецький мав на меті створити словник українських говорів села Комлошки в Угорщині, проте завершити цю роботу йому не вдалося; про мову населення вийшли друком лише декілька статей¹⁶. Варто зазначити, що саме Еміл Балецький досліджував вплив угорської мови на

¹⁰ Bonkáló Sándor. A rahói kisorosz nyelvjárás leíró hangtana. – Gyöngyös, 1910.

¹¹ Bonkáló Sándor. Beiträge zur ukrainischen Wortforschung // Archiv für slavische Philologie 36. – 1916. – С. 464-475.

¹² Bonkáló Sándor. Magyar elemek a rutén irodalomban // Beke Ödön, Benedek Marcell, Turóczi-Trostler József (szerk.). Emlékkönyv Balassa Józsefnek. – Budapest. – 1934. – С. 42-45.

¹³ Там же. – С. 42-43.

¹⁴ Балецький Э. Самозвукъ ѳ въ бережскомъ говорѣ // Литературная недѣля 2. – 1942. – С. 222-224; він же. Из словарного состава украинских карпатских говоров // StSI 4 (1958), 399-404; він же. Из словарного состава карпатских (украинских) говоров // StSI 5. – 1959. – С. 181-192; він же. Новый этап в исследовании говоров Закарпатья, Диалектологические сборники Ужгородского университета // StSI 8. – 1962. – С. 1-27; він же. К вопросу о некоторых названиях профессий: На материале карпатских украинских говоров // StSI 12. – 1966. – С. 23-33.

¹⁵ Балецький Э. Памятник украинского делового языка XVII века // StSI 2. – 1956. – С. 373-381.

¹⁶ Балецький Э. О языковой принадлежности и заселении села Комлошка в Венгрии // StSI 2. – 1956. – С. 345-363, карта: 364; він же. Диалектные записи из Комлошки // StSI 26. – 1980. – С. 97-138.

лексику українських говорів села Комлошки¹⁷.

У науковому доробку відомого славіста особливої уваги заслуговують питання етимології та проблеми морфологічної адаптації слів з угорської мови¹⁸. Е. Балецький також досліджував етимологію слів слов'янського походження в угорській мові¹⁹.

Еміл Балецький у статті «О некоторых венгерских заимствованиях в украинском языке (Венгерские заимствования в произведениях Н. Л. Устияновича)»²⁰ уперше звернув увагу науковців на наявність угорських запозичень у галицьких говорах. Базуючись на згадках про угорців у галицькому фольклорі, Еміл Балецький відносить початок галицько-угорських зв'язків до періоду княжої Русі²¹. Ці відображені у фольклорі зв'язки не могли не позначитися на словниковому складі галицьких українських говорів, а також у творах письменників, які намагалися писати народною мовою. У вищезазначеній статті²² Е. Балецький вказує на те, що угорські запозичення трапляються в творах Ю. Федьковича, Л. Мартовича, І. Франка, О. Кобилянської, М. Черемшини, П. Козланюка. Отже, Еміл Балецький визначив напрямок для подальших досліджень гунгаризмів у західноукраїнських говорах та в творах художньої літератури.

Представляючи сучасних угорських науковців-славістів, необхідно згадати професора Угорської академії наук Ласло Деже, який зробив вагомий внесок у розвиток української історичної діалектології. Уже в 50-х роках ХХ століття він присвятив низку праць вищезгаданим проблемам²³. Саме дослідження історичної діалектології увійшло в основу його кандидатської дисертації на тему «Материалы к развитию южно-мараморошского укающего говора XVI – VIII вв.»²⁴. Ласло Деже збагатив українську історичну лексикологію та діалектологію відомою монографією «Украинская лексика середины XVI века: Няговские Поучения (Словарь и

¹⁷ Балецкий Э., Венгерские заимствования в лемковском говоре села Комлошка в Венгрии // StSI 4. – 1958. – С. 23-46.

¹⁸ Балецкий Э. Из наблюдений над значением и распространением слова *d'ug* // StSI 3. – 1957. – С. 223-233; він же. Венгерское *kert* в закарпатских украинских говорах (Из наблюдений над морфологическим оформлением венгерских имен существительных в закарпатских украинских говорах) // StSI 6. – 1961. – С. 247-265; він же. *Урик, урюк, орек* в украинском языке. К вопросу о сохранении заимствований // StSI 11. – 1965. – С. 44-70; він же. О путях заимствования украинским языком термина *antal* // StSI 8. – 1962. – С. 437-442.

²⁰ Балецкий Э. Венгерское *csulka* ~ *csurka* // StSI 7. – 1961. – С. 367-371.

²¹ Балецкий Э. О некоторых венгерских заимствованиях в украинском языке (венгерские заимствования в произведениях Н.Л. Устияновича) // StSI 9. – 1963. – С. 337-386.

²² Там же. – С. 341.

²³ Там же. – С. 337.

²⁴ Деже Ласло. Урбаріальні записи с Мараморошской Верховины (Материалы к исторической диалектологии закарпатских украинских говоров) // StSI 3. – 1957. – С. 235-257 + фотокопии: 258-260; він же. Материалы к исторической диалектологии закарпатских говоров // StSI 15. – 1969. – С. 45-72.

²⁴ Деже Ласло. Материалы к развитию южно-мараморошского укающего говора XVI – XVIII вв. [рукопись]. – Будапешт, 1958.

анализ»²⁵. «Оскільки «Нягівські повчання» написано архаїчним говором, їх словник сприяє кращому пізнанню української лексики XIV – XV століття», – читаємо в передмові до видання²⁶. Монографія містить повний словник пам'ятки та аналіз її лексики. Цьому передують відомості про документ та його автора. Л. Деже зібрав і проаналізував 2749 слів.

Дослідження Ласло Деже представляють відомості про українську історичну лексику XVI століття, подають результати українсько-угорських, українсько-румунських та українсько-польських міжмовних контактів у галузі лексики, визначають шлях до подальших досліджень у сфері історичної лексики та діалектології.

У 2006 році під редакцією професора Андраша Золтана «Нягівські Повчання» було перевидано²⁷. Професор Іштван Удварі, на пропозицію Ласло Деже, підготував до друку факсимильне відтворення тексту «Нягівських Повчань» на основі петербурзького видання Олексія Петрова, яке «до того часу в Угорщині стало недоступним, оскільки єдиний відомий екземпляр, який зберігався в Державній бібліотеці ім. Сечені, під час перенесення бібліотечних фондів в іншу будівлю загубився»²⁸. Таким чином, цей цінний з історичного погляду текст став доступним ширшому колу читачів, які цікавляться народнорозмовною лексикою давньої закарпатської української пам'ятки.

Чимало статей Л. Деже присвятив проблемам угорсько-українських міждіалектних контактів, а саме угорським запозиченням у закарпатських писемних пам'ятках XVI – XVIII століть²⁹. Дослідник також вивчав лексику української літератури Закарпаття³⁰.

Закарпатський мовознавець Іштван Ковтюк вже довгий час співпрацює з викладачами кафедри української та русинської філології Ніредьгазької Вищої Школи, де була видана його монографія, яка пролежала в рукописі 34 роки. Діалектологічне дослідження Іштвана Ковтюка «Українські запозичення в ужанській угорській говірці»³¹ представляє результати впливу місцевих українських говорів на лексику угорсько-мунго-венгерського

²⁵ Деже Ласло. Украинская лексика середины XVI века: Няговские Поучения (Словарь и анализ). – Дебрецен, 1985.

²⁶ Там же. – С. 2.

²⁷ Няговские Поучения: Факсимильное воспроизведение текста по изданию А.Л. Петрова с вводной статьей Ласло Деже / Zoltán András (ред.). – Ньиредьгаза, 2006.

²⁸ Там же. А. Золтан у передмові до видання.

²⁹ Деже Ласло. К вопросу о венгерских заимствованиях в закарпатских памятниках XVI – XVIII вв. // StSl 4. – 1958. – С. 71-96; StSl 7. – 1961. – С. 139-176.

³⁰ Деже Ласло, О лексике закарпатской украинской литературы XVI – XVIII вв. // Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae. Sectio Philologica 6. – 1965. – С. 117-135; він же. О языке украинского полемиста М. Андреллы и закарпатской «народной литературы» XVII в. // StSl 27. – 1981. – С. 19-52.

³¹ Ковтюк Іштван. Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре / А. Золтан (ред.). – Ніредьгаза, 2007.

населення району річки Уж. Автор склав етимологічний словник 247 українізмів, дослідив їх фонетичну, морфологічну та семантичну адаптацію у мові-рецепторі. Він вважає, що безпосереднім джерелом запозичених українізмів є саме закарпатські українські говори³².

Угорські мовознавці й сьогодні активно працюють на теренах української діалектології. Засновник кафедри української та рунинської філології Ніредьгазької Вищої Школи, колишній завідувач кафедри, професор Угорської академії наук Іштван Удварі (1950-2005) видав низку архівних рукописів, у яких віддзеркалюється українська історична діалектологія. Він підготував до видання рукописний словник Антонія Годинки «Глаголиця. Сбирка всѣхъ глаголовъ пудкарпатско-русинського языка. Собравъ, упорядивъ и передословие написавъ Тоній Романувъ»³³. У статтях ніредьгазький науковець неодноразово досліджував мову давніх українських рукописів³⁴, порушував проблему українсько-угорської інтерференції на сучасному етапі³⁵. Професор Удварі ініціював видання лексикографічної праці Олекси Бевки «Словник-пам'ятник: діалектний словник села Поляна Марамороського комітату»³⁶. Він відшукав і видав три томи збірок джерел ыз вивчення русинської писемності³⁷.

Професор Угорської академії наук Андраш Золтан у низці праць звертається до теми староукраїнської лексики XV століття, українсько-російських міжмовних контактів³⁸. Автор присвятив статтю дослідженню мови «Газети для народних учителів», що

³² Там же. – С. 160.

³³ Hodinka Antal. Ruszin-magyar igetár / Редагував, до видання підготував Іштван Удварі. – Ніредьгаза, 1991.

³⁴ Удварі І. Морфологічний аналіз рукописів єпископа Михайла Мануела Ольшавського (бл. 1700 – 1743-1767) // Тези та повідомлення III Міжнародного конгресу українців. Мовознавство / С. Вакуленко, А. Даниленко (ред.). – Харків, 1996. – С. 146-154.

³⁵ Удварі І. Языковое отражение русинско-венгерского сожительства (На основе поэтического тома „Наші співанкы“) // StSl 42. – 1997. – С. 425-434; він же. Языковое отражение русинско(карпаторусинско)-венгерского сожительства (На основе тома: Госундрагоши) // Slavica 28. – 1997. – С. 185-197.

³⁶ Бевка Олекса. Словник-пам'ятник: діалектний словник села Поляна Марамороського комітату. – Ніредьгаза – Веспрем, 2004.

³⁷ Удварі І. Збирька жерел про студії русинського писемства I: Кириличні убіжники мукачовського єпископа Андрія Бачинського / І. Керча (ред.). – Ніредьгаза, 2002; він же. Собрание источников для изучения русинской письменности II: Єпископы Гавриил Блажовский, Мануил Ольшавский, Иоанн Брадач и их время. – Ніредьгаза, 2005; він же. Зберька жерел про студії русинського писемства III: Гадор Стрипський, народописник, бібліограф, язуконзатель, товмач / І. Керча (ред.). – Ніредьгаза, 2007.

³⁸ Золтан А. Западнорусско-великорусские языковые контакты в области лексики в XV в. (К вопросу о западной традиции в деловой письменности Московской Руси): Дисс. ... канд. филол. наук. – Москва: МГУ, 1984. – 208 с. [рукопись]; він же. Пути проникновения западнорусской лексики в великорусский деловой язык в XV в. – StSl 34. – 1988. – С. 81-124; він же. О значении староукраинской лексики для исследования межславянской миграции слов: Другий міжнародний конгрес українців, Львів, 22–28 серпня 1993 р.: Доповіді і повідомлення. Мовознавство. – Львів, 1993. – С. 22-24.

видавалася сімома мовами в Будапешті в другій половині XIX століття, а 1872 до 1873 року й українською³⁹.

З початку 80-х років XX століття активно вивчає українську історичну діалектологію професор Угорської Академії Наук Мігай Кочіш. В архівах Угорщини він відшукав рукопис Скотарського учительного Євангелія, яке підготував до видання⁴⁰, дослідив його правопис⁴¹. Він здійснив видання української рукописної книги XVI століття в трьох частинах, відомої під назвою за місцем знаходження «Сегедська Мінея»⁴². Мігай Кочіш виділив найважливіші маргіналії та наголосив на орфографічних особливостях трьох українських рукописних книг XVI століття: «Скотарського учительного Євангелія», «Сегедської Мінеї» та «Сегедських листків»⁴³. Учений привернув увагу мовознавців до фонетичних та морфологічних особливостей староукраїнської мови⁴⁴, ознайомив угорського читача з історією вивчення українських говорів⁴⁵. За масштабну роботу «Українські церковні рукописи XVI століття в Угорщині та їх правопис»⁴⁶, яка включає дослідження та систематизацію дванадцяти рукописів XVI століття, що, найімовірніше, виникли на українській мовній території, а тепер зберігаються в бібліотеках Угорщини, Мігаю Кочішу в 2010 році було присуджено звання доктора Угорської академії наук.

На основі вищенаведених наукових даних можемо стверджувати, що діалектологічні дослідження в Угорщині

³⁹ Золтан А. Про мову «Газеты для народных учителей» (Пешть-Будинь, 1868–1872): Michael Moser, András Zoltán (Hg.): Die Ukrainer (Ruthenen, Russinen) in Österreich-Ungarn und ihr Sprach- und Kulturleben im Blickfeld von Wien und Budapest (= Slavische Sprachgeschichte, Bd. 4). – Münster –Hamburg – Berlin – Wien – London, 2008. – С. 101-110.

⁴⁰ Скотарське учительне євангеліє – український гоміліар 1588 року / Текст рукопису підготував і видав Мігай Кочіш. З передмовою проф. Василя Німчука. [Bibliotheca Slavica Savariensis IV. Regidit: Károly Gadányi]. – Szombathely, 1997.

⁴¹ Кочіш М. Описание Украинского гомилиария 1588 года. Другий міжнародний конгрес українців. Доповіді і повідомлення. Мовознавство. – Львів, 1993. – С. 26-28; він же. Спостереження за правописом у Скотарському учительному євангелії // Studia Russica 20. – 2003. – С. 209-213.

⁴² Kocsis Mihály. The Szeged Minea. A Cyrillic Manuscript from the Late 16th Century. [Сегедська Мінея. Кирилична пам'ятка кінця XVI століття] / A text edition by Mihály Kocsis. [Bibliotheca Slavica Savariensis VI/1, 2, 3. Redigit: Károly Gadányi.]. – Szombathely. – Ч. I. – 1999; Ч. II. – 2000; Ч. III. – 2001.

⁴³ Кочіш Мігай. Опис українських церковних книг, які зберігаються в Будапешті та Сегеді. Die Ukrainer (Ruthenen, Russinen) in Österreich-Ungarn und ihr Sprach- und Kulturleben im Blickfeld von Wien und Budapest / Michael Moser, András Zoltán (Hg.). [Slavische Sprachgeschichte Bd. 4.] – Münster –Hamburg – Berlin – Wien – London, 2008. – С. 173-185.

⁴⁴ Kocsis Mihály. К вопросу об удлинении полногласных [o] и [e] в украинском языке // Bibliotheca Slavica Savariensis. – Tomus II. – Szombathely – Szeged, 1994. – С. 33-36; він же. До вивчення іменникових форм староукраїнської мови // Studia Russica 18. – 2000. – С. 107-114.

⁴⁵ Kocsis Mihály. К изучению истории украинских говоров. – In: Studia Russica 17. – 1999. – С. 40-42.

⁴⁶ Kocsis Mihály. Tizenhatodik századi ukrán egyházi kéziratának és helyesírásuk. – Szombathely, 2008.

перебувають у колі наукових зацікавленостей славістів-мовознавців починаючи з кінця ХІХ століття. Їхня увага зосереджувалася насамперед на західноукраїнських діалектах, особливо закарпатських говорах, територія поширення яких знаходиться на помезж'ї з північно-східною угорською діалектною зоною. Нове покоління угорських славістів і сьогодні успішно продовжує традиції своїх попередників.

Скорочення

StSl = Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae.

Рената Романюк, Єлизавета Барань

Исследование украинской диалектологии в Венгрии

В работе рассматривается история исследования украинской диалектологии в Венгрии. В хронологическом порядке представлены научные достижения В. Довговича, Л. Чопея, Ш. Бонкало, Е. Балецкого, Л. Дэже, И. Удвари, А. Золтана, М. Кочиша в области украинской диалектологии. Авторы подчеркнули, что как современная, так и историческая украинская диалектология с давних времен находится в центре внимания венгерских славистов-языковедов.

Ключевые слова: *украинская диалектология, историческая диалектология, закарпатские украинские говоры, венгерские слависты-языковеды.*

Renata Romanuk, Ielyzaveta Baran

Investigation of Ukrainian dialects in Hungary

The paper deals with the history of investigation Ukrainian dialects in Hungary. In chronological order the paper presents the scientific achievements of V. Dovhovich, L. Chopey, L. Dezső, E. Baleczky, I. Udvari, A. Zoltan, M. Kocsis in the field of Ukrainian dialectology. The authors have stressed that modern dialectology and historical dialectology long ago is in the center of attention of Hungarian Slavists.

Key words: *Ukrainian dialectology, historical dialectology, Transcarpathian Ukrainian dialects, Hungarian Slavists.*